

Raad voor de
rechtspraak

De minister voor Rechtsbescherming
dhr. F.M. Weerwind
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

datum 27 maart 2024
doorkiesnummer 088-361 33 17
e-mail
ons kenmerk UIT 14024 STRA/MvW
uw kenmerk
cc
bijlage(n)
onderwerp Advies wetsvoorstel versterking rechtsbijstand in het strafproces

www.rechtspraak.nl

Geachte heer Weerwind,

Bij brief van 22 januari 2024, kenmerk 5185338, verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de ‘Raad’) advies uit te brengen inzake het Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, de Wet op de rechtsbijstand en enkele andere wetten in verband met het versterken van rechtsbijstand in het strafproces (het ‘Wetsvoorstel’).

HET WETSVOORSTEL

Met het Wetsvoorstel wordt beoogd de mogelijkheden voor verdachten om aanspraak te maken op door de overheid gefinancierde rechtsbijstand in verschillende fases van het strafproces te verbeteren. Het Wetsvoorstel bevat verschillende wijzigingen van het Wetboek van Strafvordering (verder: Sv) en de Wet op de rechtsbijstand (verder: Wrb) waarmee het recht op rechtsbijstand in het strafproces wordt uitgebreid en het stelsel van (door de overheid gefinancierde) rechtsbijstand wordt versterkt. Deze wijzigingen kunnen in drie categorieën worden geplaatst. Kort gezegd:

1. het codificeren van de huidige praktijk,
2. het nakomen van toezeggingen aan de Tweede Kamer op het terrein van rechtsbijstand in strafzaken, en
3. de correctie van regels die niet goed uitvoerbaar bleken.

Na overleg met de gerechten, adviseert de Raad als volgt.¹

¹ De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenoemde wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklust van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

Raad voor de
rechtspraak

datum 27 maart 2024
kenmerk UIT 14024 STRA/MvW
pagina 2 van 11

ADVIES

De Raad onderschrijft het belang om de huidige praktijk te codificeren en de rechtsbijstand in het strafproces verder te versterken, met name in gevallen waarin mogelijke kwetsbaarheid van een verdachte zijn vermogen aantast om het recht op toegang tot een advocaat adequaat uit te oefenen. De Raad plaatst hierna een aantal opmerkingen bij het Wetsvoorstel, in het bijzonder over de volgende voorgestelde wijzigingen.

- kosteloze consultatie- en verhoorbijstand voor ontboden minderjarige en kwetsbare meerderjarige verdachten;
- afdoeningsbijstand bij de strafbeschikking en kosteloos gesprek met een raadsman voor niet-aangehouden verdachten;
- verantwoordelijkheid voor ambtshalve aanwijzing van een raadsman na de piketfase;

1. Kosteloze consultatie- en verhoorbijstand voor ontboden minderjarige en kwetsbare meerderjarige verdachten

De voorgestelde artikelen 28ba en 489a1 lid 1 Sv voorzien in kosteloze consultatie- en verhoorbijstand voor de minderjarige en de kwetsbare meerderjarige, die niet is aangehouden maar is uitgenodigd voor een verhoor. Deze artikelen schrijven voor dat de hulpofficier van justitie (verder: HOvJ) of de officier van justitie (verder: OvJ) die de verdachte uitnodigt voor een verhoor, het bestuur van de Raad voor Rechtsbijstand in kennis stelt, opdat een raadsman wordt aangewezen. De Raad vraagt zich af of het in de praktijk niet de verhorende opsporingsambtenaar is die de verdachte uitnodigt en/of die melding doet. Zo ja, dan geeft de Raad in overweging het Wetsvoorstel hierop aan te passen. Zo nee, dan verdient dit verduidelijking in de MvT.

Voorts roept de uitgebreide beschouwing over de noodzaak van kosteloze bijstand voor deze categorieën verdachten ook bij verdenking van overtredingen, de vraag op of die redenering niet ook opgaat voor de bijstand bij strafbeschikkingen. Zie hiervoor verder § 3 van dit advies.

Verder wijst de Raad op artikel 491 lid 1 Sv waarin het recht op rechtsbijstand voor minderjarigen wordt uitgesloten bij zaken die voor de kantonrechter worden gebracht. Dat is opvallend gelet op het voornemen om kosteloze rechtsbijstand aan te bieden bij de verdenking van overtredingen. De Raad vraagt om te verduidelijken hoe zich dit tot elkaar verhoudt en om waar nodig het Wetsvoorstel aan te passen.

2. De kwetsbare meerderjarige verdachte

Artikel 28ba Sv is alleen van toepassing op de *kwetsbare* meerderjarige verdachte. Dat roept de vraag op wat een 'kwetsbare' verdachte precies is en of de politie die kwetsbaarheid tijdig kan (h)erkennen.

datum 27 maart 2024
kenmerk UIT 14024 STRA/MvW
pagina 3 van 11

Een definitie van de 'kwetsbare verdachte' ontbreekt in het Wetsvoorstel. De 'kwetsbare verdachte' wordt op dit moment in het Wetboek van Strafvordering slechts genoemd in art. 28b Sv dat op 1 maart 2017 in werking is getreden als onderdeel van de Wet van 17 november 2016, houdende implementatie van richtlijn nr. 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 ([PbEU L294](#)) ([Stb. 2016. 475](#)). Al in de consultatiefase is destijds in wetgevingsadviezen aandacht gevraagd voor de afbakening van het begrip 'kwetsbare verdachte' in artikel 28b Sv. In de wetsgeschiedenis is vervolgens verwezen naar artikel 13 van die Richtlijn 2013/48/EU. Dat artikel houdt in dat lidstaten ervoor dienen te zorgen dat bij toepassing van de Richtlijn rekening wordt gehouden met specifieke behoeften van kwetsbare verdachten. In de Richtlijn wordt beschreven dat de lidstaten een zorgplicht hebben ten aanzien van verdachten die mogelijk in een zwakke positie verkeren, in die zin dat zij moeten bevorderen dat dergelijke verdachten de rechten waarin de Richtlijn voorziet daadwerkelijk kunnen uitoefenen; bijvoorbeeld door rekening te houden met mogelijke kwetsbaarheid die hun vermogen aantast om het recht op toegang tot een advocaat uit te oefenen. In de MvT bij het implementatiewetsvoorstel dat aan voornoemde wet ten grondslag ligt, wordt toegelicht dat onder kwetsbare verdachten in de zin van de Richtlijn moeten worden verstaan jeugdige verdachten en verdachten met een psychische stoornis of een verstandelijke beperking ([Kamerstukken II 2014/15, 34157, nr. 3, p. 40-41](#)). De vraag is of dat niet te beperkt is; ook een lichamelijke beperking (zoals doofheid of blindheid) kan de verdachte belemmeren in de uitoefening van het recht tot toegang tot een advocaat. Wat betreft de psychische stoornis of de verstandelijke beperking geeft de MvT aanwijzingen over de vaststelling ([Kamerstukken II 2014/15, 34157, nr. 3, p. 66](#)):

"Dat het gaat om een kwetsbare verdachte dient, zo kan in reactie op een opmerking van de NVvR worden vermeld, te worden vastgesteld door de hulpofficier van justitie bij de voorgeleiding. Bij andere kwetsbare verdachten dan jeugdigen – verdachten met een psychische stoornis of een verstandelijke beperking – geldt daarbij het volgende. Omdat over de rechtsbijstand bij de voorgeleiding snel een beslissing moet worden genomen, is het niet mogelijk (en ook niet vereist) dat in dit vroege stadium van de strafprocedure de kwetsbaarheid van de verdachte aan de hand van rapportages wordt vastgesteld, en/of met toepassing van artikel 509a Sv. Het gaat in dit stadium dus om de kennelijke kwetsbaarheid van de verdachte. In gevallen waarin twijfel bestaat over de kwetsbaarheid van de verdachte, dient dus steeds een raadsman wordt opgeroepen. Zo zal de hulpofficier, wanneer hij de indruk heeft te maken te hebben met een (al dan niet jongvolwassen) verdachte met een lichte verstandelijke beperking, een raadsman oproepen."

In de MvA bij dit wetsvoorstel wordt hierover nog overwogen ([Kamerstukken I 2016/17, 34157 en 34159, nr. E, p. 7-9](#)):

"De leden van de fractie van D66 wijzen de regering op de voorgestelde regeling ten aanzien van kwetsbare verdachten. Deze leden stellen dat betwijfeld kan worden of een verdachte die onder invloed van drank of drugs verkeert op het moment van aanhouding psychisch in staat moet worden geacht de gevolgen van zijn beslissing om afstand te doen van zijn recht op bijstand te kunnen overzien. De leden van de D66-fractie vragen of de regering heeft overwogen om, indien objectief bewijs van het drank- of drugsgebruik niet voorhanden is, een verdachte die stelt onder invloed van een verdovend middel te verkeren, of waarvan dit kan worden vermoed op grond van zijn gedragingen, in ieder geval voor

Raad voor de
rechtspraak

datum 27 maart 2024
kenmerk UIT 14024 STRA/MvW
pagina 4 van 11

zolang de invloed van de verdovende middelen voortduurt, te kwalificeren als «kwetsbare verdachte» in de zin van het voorgestelde artikel 28b, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering.

In antwoord op de vraag van de leden van de D66-fractie onderscheidt de regering enerzijds de vraag of een verdachte kan worden verhoord gezien zijn of haar lichamelijke of psychologische staat en anderzijds de vraag of een verdachte kwetsbaar is. Bij de eerste vraag is het essentieel dat de verdachte in vrijheid een verklaring kan afleggen, ook zonder dat deze persoon meteen wordt bestempeld tot of beschouwd als kwetsbaar.

Bij de (tweede) vraag inzake kwetsbaarheid gaat het er meer in zijn algemeenheid om of verdachten in staat zijn zelfstandig een zodanige rol te vervullen dat het recht op een eerlijk proces, als bedoeld in artikel 6 EVRM, wordt verwezenlijkt. Van bijvoorbeeld kinderen, wordt aangenomen dat dit niet het geval is en wordt een behoefte aan bijzondere ondersteuning bij de verwezenlijking van dit recht verondersteld.

Niet elke onder invloed zijnde verdachte is kwetsbaar. Als een verdachte niet in staat is om te worden verhoord, dan wordt er geen verhoor gestart. In dat geval wordt er pas verhoord als de verdachte daartoe weer in staat is en wordt op dat moment een raadsman opgeroepen. Er is zodoende geen sprake van het afstand doen van het recht op een raadsman. Als er twijfel bestaat dan moet het verhoor worden uitgesteld of moet een raadsman worden opgeroepen.

Als er een indicatie is dat de verdachte medische hulp heeft of in een dusdanige lichamelijke of psychische staat verkeert dat twijfelachtig is of hij of zij een verklaring in vrijheid kan afleggen, dan zal de politie het oordeel van een arts of andere deskundige inwinnen over de vraag of betrokkene kan worden verhoord. Hierbij kan worden gedacht aan de situatie dat een verdachte ziekteverschijnselen vertoont, extreem vermoeid is of onder invloed is van drank of verdovende middelen. Een dergelijke indicatie kan aanwezig zijn als de betrokkene dit stelt, zonder dat dit direct zichtbaar is. Het gevolg is dat een (medisch) deskundige wordt geconsulteerd met als doel te beoordelen of de verdachte kan worden verhoord. Als dit niet het geval is dan wordt de verdachte niet verhoord. De vraag of een raadsman wordt opgeroepen komt in dat geval dan ook niet aan de orde.

Bij kwetsbaarheid van een verdachte gaat het veelal om kenmerken van meer structurele aard. Onder kwetsbare verdachten worden verstaan jeugdige verdachten en verdachten met een psychische stoornis of een verstandelijke beperking. Dit betreft personen te wier aanzien er geen twijfel is of zij een verklaring in vrijheid kunnen afleggen. (...) Zoals toegelicht in de memorie van toelichting (Kamerstukken II, 2014–2015, 34 157, nr 3, blz. 66) kan de hulpofficier van justitie bij de voorgeleiding vaststellen dat het gaat om een kwetsbare verdachte. Bij jeugdigen kan de leeftijd worden vastgesteld en daarmee is duidelijk dat zij kwetsbaar worden geacht als ze de leeftijd van achttien jaar niet hebben bereikt. Bij verdachten met een psychische stoornis of een verstandelijke handicap geldt het volgende. Over de rechtsbijstand bij de voorgeleiding of het verhoor moet snel een beslissing worden genomen. Daarom is het niet mogelijk en niet vereist dat de kwetsbaarheid aan de hand van rapportages wordt vastgesteld of met toepassing van artikel 509a Sv (inzake een verklaring over geestesvermogens van een

datum 27 maart 2024
kenmerk UIT 14024 STRA/MvW
pagina 5 van 11

verdachte). In gevallen waarin twijfel bestaat over de kwetsbaarheid van de verdachte dient steeds een raadsman te worden opgeroepen.

In het voorbeeld dat de leden van de D66-fractie noemen dient te worden vastgesteld of de verdachte in staat is een verklaring in vrijheid af te leggen. Als dat niet het geval is dan dient het verhoor niet te worden begonnen. Naast personen die onder invloed van drank of verdovende middelen zijn zou dan ook kunnen worden gedacht aan personen die zeer vermoeid zijn, last hebben van stress of ziek zijn. Het komt de regering overigens ongewenst voor om in dergelijke situaties te spreken over kwetsbare verdachten omdat er dan een categorie kwetsbaren zou ontstaan die moeilijk is af te bakenen. Dit kan leiden tot een «open definitie» van kwetsbaarheid, die in de praktijk van de politie moeilijk hanteerbaar is. De politie heeft dan ook aangegeven geen voorstander te zijn van de benadering die de genoemde fractieleden voor ogen hebben. Bovendien zou door het verhoren van dergelijke verdachten de vraag blijven bestaan of zij hun verklaring in vrijheid konden afleggen, ook al werden zij bijgestaan door een advocaat."

Hier wordt beschreven wanneer een arts moet worden ingeschakeld en dat de vraag of iemand in staat is om deel te nemen aan een verhoor onderscheiden moet worden van de vraag of iemand kwetsbaar is, maar er blijft ook nog veel onhelder. Is het richtlijnconform om 'kwetsbaarheid' te beperken tot kwetsbaarheden van permanente aard (eigenschappen) en wat betekent dat voor 'verslaving' (een toch meer permanente toestand dan dronkenschap)?

Nog afgezien van deze vragen die in de parlementaire geschiedenis open bleven, valt op dat de aanknopingspunten die daarin wél worden genoemd, niet terugkomen in de MvT bij het voorliggende Wetsvoorstel.

Daarin staat over de 'kwetsbare verdachte' (p. 6):

"Het gaat (...) om personen die vanwege hun leeftijd (minderjarigen), dan wel hun geestelijke of lichamelijke toestand of handicap (kwetsbare meerderjarigen) niet in staat zijn het strafproces voldoende te begrijpen en effectief daaraan deel te nemen. Deze verminderde mogelijkheden om zelfstandig volwaardig in het strafproces te participeren, maken dat van de overheid extra inspanningen nodig zijn om de rechten van deze verdachten te waarborgen."

In dit laatste citaat valt op dat niet alleen wordt gesproken over een geestelijke, maar ook over een lichamelijke toestand of handicap als mogelijke reden voor kwetsbaarheid. Aan wat voor lichamelijke toestanden of handicaps dan gedacht moet worden, wordt niet uitgewerkt.

Verder wordt ingegaan op de vaststelling dat sprake is van een kwetsbare verdachte (p. 8):

"Ten aanzien van ontboden minderjarige verdachten kan in de praktijk door de politie aan de hand van objectieve informatie (de geboortedatum van de verdachte) worden afgeleid of diegene minderjarig is en dientengevolge ambtshalve een raadsman moet worden aangewezen. Bij kwetsbare meerderjarige verdachten is vaststelling van de kwetsbaarheid niet steeds eenvoudig en zal dit moeten gebeuren aan de hand van kenmerken en gedrag van de verdachte, die veelal blijken uit het (eerste) contact met

datum 27 maart 2024
kenmerk UIT 14024 STRA/MvW
pagina 6 van 11

opsporingsambtenaren. Indien aan de uitnodiging voor het verhoor eerder contact met opsporingsambtenaren is voorafgegaan, kan al in dat stadium de eventuele kwetsbaarheid van de verdachte worden opgemerkt, zodat reeds op het moment van uitnodigen voor het verhoor op het politiebureau een raadsman wordt aangewezen. Tegelijkertijd kan het voorkomen dat geen of slechts minimaal contact heeft plaatsgevonden tussen de verdachte en opsporingsambtenaren voorafgaand aan het eerste verhoor, dan wel dat de kwetsbaarheid van de verdachte pas blijkt op het moment dat deze op het bureau verschijnt om te worden gehoord. In die gevallen dient, net als op dit moment al het geval is ten aanzien van aangehouden kwetsbare meerderjarige verdachten, alsnog een raadsman te worden aangewezen voor het verlenen van consultatie- en verhoorbijstand. Eveneens in lijn met de bestaande regeling voor aangehouden verdachten dient bij twijfel over de kwetsbaarheid van de verdachte, ook een raadsman te worden aangewezen (zie ook de wetgeschiedenis op dit punt ten aanzien van de aangehouden verdachte: Kamerstukken II 2014/15, 34157, nr. 3, p. 66 en Kamerstukken II 2015/16, 34157, nr. 6, p. 17). In de praktijk komt dit erop neer dat de kwetsbaarheid van de verdachte wordt vastgesteld op het moment dat deze zich op het politiebureau meldt. Het verhoor wordt vervolgens verzet naar een later tijdstip, waarbij de politie direct contact legt met de raad voor rechtsbijstand zodat een raadsman kan worden aangewezen."

In deze passages staan -anders dan bij de wetgeschiedenis van artikel 28b Sv.- geen overwegingen over permanente of tijdelijke kwetsbaarheid, de rol van alcohol en drugs of de vraag wanneer een arts moet worden geraadpleegd. Ook worden weinig handvatten geboden aan de politie voor de (h)erkenning van kwetsbaarheid, bij voorkeur in een vroeg stadium. Dat is van belang, immers juist bij kwetsbare verdachten kan uitstel van een verhoor soms ook belastend zijn. In dit licht beschouwd wordt een nadere toelichting op het begrip 'kwetsbaarheid' met praktische aanwijzingen (waar een politieambtenaar die op korte termijn moet beslissen mee uit de voeten kan) gemist. De Raad acht overigens in dit verband relevant daarbij te betrekken welke ervaringen sinds 1 maart 2017 met het destijds geïntroduceerde artikel 28b Sv zijn opgedaan. Het lijkt geen eenvoudige taak voor politie(ambtenaren) om kwetsbaarheid vast te stellen en de consequenties kunnen groot zijn als de kwetsbaarheid over het hoofd wordt gezien. De Raad vraagt zich af wat welke instrumenten of methoden de politie mogelijk al gebruikt of straks kan gaan inzetten om de kwetsbaarheid in een tijdig stadium vast te stellen. De Raad adviseert om aan deze onderwerpen in de MvT (nader) aandacht te besteden.

De Raad stelt vast dat de wetgeschiedenis van het begrip 'kwetsbare verdachte' in het huidige artikel 28b Sv en de conceptbepalingen artikel 28ba c.q. 489a1 lid 1 Sv verschillen en doet de suggestie beide termen in het Wetsvoorstel met elkaar in lijn te brengen. Dit, om voor de praktijk helderheid daarover te verschaffen.

3. Afdoeningsbijstand bij de strafbeschikking en kosteloos gesprek met een raadsman voor niet-aangehouden verdachten

Het Wetsvoorstel voorziet in afdoeningsbijstand bij het uitvaardigen van een strafbeschikking. Op p. 16 van de MvT wordt hierover overwogen:

Raad voor de
rechtspraak

datum 27 maart 2024
kenmerk UIT 14024 STRA/MvW
pagina 7 van 11

"Het belang van kosteloze rechtsbijstand gedurende de vrijheidsbeneming en voorafgaand aan de uitvaardiging van de strafbeschikking prevaleert (...) boven het belang om strafbeschikkingen in voorkomende gevallen fysiek aan de verdachte uit te reiken."

Op pagina 17 van de MvT wordt ingegaan op *"situaties waarin er gelet op de individuele zaak [toch] een noodzaak is om de strafbeschikking wel direct fysiek aan de verdachte uit te reiken"* zodat *"in het nieuwe artikel 257ca de mogelijkheid [is] opgenomen om ervan af te zien de verdachte in de gelegenheid te stellen voorafgaand aan het uitvaardigen van de strafbeschikking een onderhoud met zijn raadsman te hebben, indien de daarmee gemoeide tijd tot gevolg heeft dat de betreffende strafbeschikking niet binnen de duur van de vrijheidsbeneming aan de verdachte kan worden uitgereikt"*.

Die uitzondering kan volgens de MvT slechts in *uitzonderlijke* gevallen worden toegepast en enkel bij lichtere strafbeschikkingen waarbij geen hoorgesprek plaatsvindt. Als voorbeeld wordt genoemd de gevallen waarin de officier van justitie tijdig aan de verdachte zonder raadsman heeft medegedeeld dat een strafbeschikking wordt uitgevaardigd, maar er geen raadsman beschikbaar is om binnen de duur van de vrijheidsbeneming afdoeningsbijstand te verlenen. De vraag is hoe zich dit verhoudt tot het eerder (op p. 16 van de MvT) genoemde uitgangspunt dat het belang van rechtsbijstand prevaleert boven het belang om strafbeschikkingen fysiek aan de verdachte uit te reiken. De Raad beveelt aan om aan de hand van voorbeelden duidelijker toe te lichten wanneer sprake is van een situatie waarin er *"gelet op de individuele zaak"* noodzaak is de strafbeschikking direct fysiek aan de verdachte uit te reiken en af te zien van de mogelijkheid van een voorafgaand onderhoud van de verdachte met een raadsman.

Voorts valt op dat het recht op afdoeningsbijstand slechts geldt bij verdenking van een misdrijf en voor verdachten die van hun vrijheid beroofd zijn. Hierbij roept de Raad de overwegingen uit §3.5 van de MvT in herinnering, over de minderjarige en de kwetsbare meerderjarige verdachte en hoe deze minderjarigheid/kwetsbaarheid maakt dat zij (kosteloze) bijstand nodig hebben om in het strafproces te kunnen participeren. Speelt eventuele kwetsbaarheid van de meerderjarige verdachte hier geen rol, in die zin dat hij mogelijk een ruimer recht op afdoeningsbijstand behoeft?

Wat betreft de minderjarige verdachte vraagt de Raad zich af of artikel 491 lid 2 Sv mogelijk ook aanpassing behoeft. Artikel 491 lid 2 Sv bepaalt dat de minderjarige verdachte verhoord moet worden, indien de strafbeschikking een taakstraf van meer dan 20 uren danwel een betalingsverplichting van meer dan 115,- euro betreft. Voor dat verhoor heeft hij recht op kosteloze rechtsbijstand. Bij andere strafbeschikkingen voor minderjarigen is nu geen afdoeningsbijstand geregeld. Ook bestaat er geen wettelijk recht op een standaardconsult. De Raad adviseert dit aan te passen danwel nader toe te lichten.

Daarbij wijst de Raad er ook op dat voor volwassenen geen 20-uurgrens geldt voor het bestaan van een hoorplicht (art. 257c lid 1 Sv). Het is niet goed te begrijpen dat voor minderjarigen een hogere grens wordt gesteld. In de praktijk wordt bij minderjarigen veelal gekozen voor een transactie, maar gezien het voornemen de transactie uit te faseren, is het van belang dat het wettelijk kader voor strafbeschikkingen voldoende bescherming biedt.

Raad voor de
rechtspraak

datum 27 maart 2024
kenmerk UIT 14024 STRA/MvW
pagina 8 van 11

4. Verantwoordelijkheid voor ambtshalve aanwijzing van een raadsman na de piketfase

De Raad heeft begrip voor het voorstel om de in 2017 doorgevoerde wijziging van de verantwoordelijkheden bij het ambtshalve aanwijzen van een raadsman na de piketfase terug te draaien, zodat enerzijds het weer de taak van (de voorzitter van) het gerecht wordt om een last tot aanwijzing van een raadsman aan de Raad voor Rechtsbijstand te geven in gevallen waarin niet blijkt dat de verdachte een raadsman heeft en anderzijds het OM verantwoordelijk wordt voor het in voorkomende gevallen kennisgeven van de voorzitter van het gerecht dat de verdachte nog geen raadsman heeft en dat een last tot aanwijzing noodzakelijk is.

In het Wetsvoorstel wordt voorgesteld art. 40 als volgt te wijzigen:

“1. De aanhef van het eerste lid komt te luiden:

Voor de verdachte die geen raadsman heeft, wordt door het bestuur van de raad voor rechtsbijstand een raadsman aangewezen indien:

2. Onder vernummering van het tweede lid tot derde lid, wordt een lid ingevoegd, luidende:

2. Het openbaar ministerie geeft aan de voorzitter van het gerecht onverwijld kennis dat een last tot aanwijzing van een raadsman overeenkomstig het eerste lid noodzakelijk is.”

Het valt de Raad op dat daarmee wél wordt geregeld dat het OM de voorzitter van het gerecht in kennis stelt dat een last tot aanwijzing noodzakelijk is, maar niet dat het aan (de voorzitter van) het gerecht is om vervolgens die last tot aanwijzing aan de Raad voor de Rechtsbijstand te geven.

De Raad wijst in dit verband op art. 41 lid 1 Sv (oud) dat vóór de wetswijziging van 1 maart 2017 als volgt luidde:

“1. Aan de verdachte die geen raadsman heeft, wordt door het bestuur van de raad voor rechtsbijstand een raadsman toegevoegd;

a. wanneer zijn bewaring of gevangenneming is bevolen, dan wel, indien de verdachte niet in verzekering was gesteld, wanneer zijn bewaring of gevangenneming is gevorderd, op ambtshalve last van de voorzitter van de rechtbank;

b. wanneer hoger beroep is ingesteld tegen het eindvonnis in eerste aanleg en het een zaak betreft waarin zijn voorlopige hechtenis is bevolen, op ambtshalve last van de voorzitter van het gerechtshof.”

De zinsnedes “*op ambtshalve last van de voorzitter van de rechtbank*” en “*op ambtshalve last van de voorzitter van het gerechtshof*” zijn, gelet op de verplaatsing van de verantwoordelijkheid naar het openbaar ministerie, in het huidige art. 40 lid 1 Sv komen te vervallen. Indien zinsnedes van die strekking niet opnieuw in de wet worden opgenomen, ontbreekt in de wet de verantwoordelijkheid van de voorzitter van de rechtbank of het gerechtshof. Het lijkt erop dat dit een omissie betreft, mede gezien de overwegingen in de MvT dat “*artikel I, onderdeel D een wijziging van artikel 40 Sv [bevat], waarin de ‘oude’ (en de in de rechtspraak veelal onverminderd toegepaste) verantwoordelijkheidsverdeling weer in de wet wordt vastgelegd*”. De Raad beveelt het Wetsvoorstel op dit punt aan te vullen. Indien

datum 27 maart 2024
kenmerk UIT 14024 STRA/MvW
pagina 9 van 11

het echter een bewuste keuze is om een en ander niet te codificeren, adviseert de Raad om dit nader toe te lichten in de MvT.

Het voorgaande geldt overigens ook voor de voorgestelde wijziging van art. 491 lid 1 Sv. Ook daarin ontbreekt nu dat de voorzitter van het gerecht ambtshalve een last tot aanwijzing van een raadsman geeft.

5. *Ambtshalve aanwijzing van een raadsman in de tenuitvoerleggingsfase*

De Raad kan zich vinden in de voorgestelde wijziging van art. 6:6:3 lid 3 Sv.

6. *Overig (leerplichtzaken en 12-minners)*

Uit het Wetsvoorstel en de MvT volgt niet wat de gevolgen van de voorgestelde wijzigingen zijn voor het horen door leerplichtambtenaren/boa's in leerplichtzaken. Wordt beoogd om ook in die gevallen te voorzien in het recht op rechtsbijstand voor minderjarigen? De Raad adviseert om een en ander nader te verduidelijken in de MvT.

De Raad heeft geconstateerd dat in het Wetsvoorstel niet is voorzien in wijzigingen ten aanzien van minderjarigen jonger dan 12 jaar, hetgeen mogelijk is te verklaren door het feit dat 12 jaar de leeftijdsgrens is voor strafrechtelijke aansprakelijkheid (art. 489 Sv). Er kunnen echter ook ten aanzien van deze categorie minderjarigen verschillende dwangmiddelen worden ingezet. Verklaringen die zij afleggen kunnen bovendien worden gebruikt in hen betreffende kinderschermingsprocedures. Ten behoeve van deze categorie minderjarigen wordt geen advocaat aangewezen, terwijl ook zij vanuit het oogpunt van rechtsbescherming belang kunnen hebben bij verhoor- en consultatiebijstand door een advocaat. Weliswaar niet met het oog op het verdere verloop van een strafrechtelijke procedure, maar wel met het oog op de mogelijke andere gevolgen voor de minderjarige.²

WERKLAST

De Raad verwacht geen substantiële gevolgen voor de werklast.

CONCLUSIE

De Raad voor de rechtspraak onderkent het belang van het Wetsvoorstel. De Raad heeft geen zwaarwegende bezwaren tegen het Wetsvoorstel, maar geeft u in overweging om het Wetsvoorstel op

² Zie; Y. van den Brink, K. Nordlöf & I. Fornes, 'Strengthening the Rule of Law in Child Justice. Towards an Appropriate Minimum Age of Criminal Responsibility and Effective Procedural Rights Protection for Children in Conflict with the Law – Case Studies from Sweden, Norway and the Netherlands', p. 237-269, in: R. Argren (red.), Rule of Law in a Transitional Spectrum, Uppsala: Iustus Förlag 2024.

datum 27 maart 2024
kenmerk UIT 14024 STRA/MvW
pagina 10 van 11

de in dit advies genoemde onderdelen te verduidelijken en aan te passen.

TOT SLOT

Indien na het uitbrengen van dit advies het Wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren. Met het oog op de voorbereiding van de gerechten op de invoering van het Wetsvoorstel, stelt de Raad er prijs op als hij geïnformeerd wordt over de indiening van het Wetsvoorstel bij de Tweede en de Eerste Kamer en de plaatsing van de definitieve wetstekst in het *Staatsblad*. Ook eventuele nadere regelgeving volgend op dit Wetsvoorstel met gevolgen voor de rechtspleging valt binnen het adviesrecht van de Raad. Voor zover van toepassing, ontvangt de Raad graag een adviesaanvraag voor deze nadere regelgeving.

Hoogachtend,

Lid Raad voor de rechtspraak

datum 27 maart 2024
kenmerk UIT 14024 STRA/MvW
pagina 11 van 11

BIJLAGE: WETSTECHNISCH EN REDACTIONEEL COMMENTAAR

Artikel 489a1 Sv: de Raad merkt op dat de aanduiding “artikel 489a1” gevoelig is voor schrijf- en citeerfouten.

Artikel 28ba Sv: de voorlaatste volzin: “*op* het bestuur” moet vermoedelijk luiden: “*opdat* het bestuur”.

Artikel 39 Sv: de voorgestelde wijziging bevat een verwijzing naar “artikel 28ba, *eerste lid*”, terwijl het voorgestelde artikel 28aba Sv niet uit meerdere artikelleden bestaat.